

«Arxius de l'esport a França: polítiques públiques als nous anys vint»

Véronique Reuter, Ministeri de Cultura, Servei Interministerial d'Arxius de França

Introducció

Per començar aquesta ponència, vull agrair la invitació a l'equip d'organització d'aquest segon Seminari Internacional dels Arxius de l'Esport a Girona i a Fina Solà i Gasset.

M'agradaria subratllar que parlo des de la posició de documentalista i arxivera. Dins del Servei Interministerial d'Arxius de França, al Ministeri de Cultura, la meva feina gira entorn dels arxius de l'esport a França. Vaig redactar una guia temàtica de recerca al portal d'Internet de FranceArchives (<https://francearchives.fr>), l'homòleg francès del PARES. Aquesta guia es va elaborar en col·laboració amb el Comitè d'Història dels ministeris francesos de Joventut i Esport.

Un interès creixent per l'esport a França

El marc francès: els Jocs Olímpics de París de 2024

Cal notar un interès creixent per l'esport, el seu patrimoni i els seus arxius a França, en el marc de la preparació dels Jocs Olímpics de París de 2024. S'ha creat una delegació ministerial al Ministeri de Cultura, vinculada a una delegació interministerial. La delegació del Ministeri de Cultura està preparant una olimpíada cultural amb una programació que comença el 2020 i que s'anirà desenvolupant fins el 2024. En aquest context, les institucions culturals, com els arxius, els museus i les biblioteques, estan endegant projectes de recollida de documents i objectes, de conservació i de difusió del patrimoni de l'esport, particularment a través d'exposicions.

El marc europeu: un itinerari cultural europeu sobre els patrimonis de l'esport

El Ministeri de Cultura de França està treballant també en la creació d'un itinerari cultural fomentat pel Consell d'Europa, sobre els patrimonis de l'esport, amb l'horitzó al 2022.

El marc internacional: l'«esperit olímpic», patrimoni cultural immaterial

A més, l'octubre del 2019, França va inscriure l'«esperit olímpic» a la llista del Patrimoni Cultural Immaterial francès. Però què és l'«esperit olímpic»? És un conjunt de valors: pau, amistat, solidaritat, tolerància i respecte per construir una societat millor amb menys violència. A França, la dimensió social i política de l'esport és molt forta, per exemple en la «política de la ciutat». La inscripció a la llista del Patrimoni Cultural Immaterial posa l'accent en les pràctiques i la seva transmissió per difondre un patrimoni viu, amb l'ajuda dels esportistes i de les federacions esportives. La meta de França és aconseguir la inscripció a la llista del Patrimoni Cultural Immaterial de la UNESCO el 2022, juntament amb Grècia, Luxemburg, el Senegal i Jordània. Per preparar aquesta integració a la llista de la UNESCO, cal servir-se també de la documentació i els arxius de l'esport dels Jocs Olímpics i els Jocs Paralímpics, naturalment.

Algunes fites en la història recent dels arxius de l'esport a França

Tanmateix, l'interès pels arxius de l'esport no és nou. Hi ha una preocupació per salvar-los. De fet, quan una associació esportiva es dissol o un esportista mor, apareixen riscos de destrucció i desaparició dels arxius.

El 1971 es va crear una missió de l'Arxiu Nacional de França al Ministeri de la Joventut i dels Esports.

El 2006, el programa «MéMos, memòria de l'esport», de l'Acadèmia Nacional Olímpica, es dedicava a la sensibilització, recollida, conservació, classificació i difusió d'aquesta memòria. El desafiament era la recollida d'arxius privats d'esportistes, de clubs, de federacions i d'associacions esportives per part dels arxius comunals, els arxius de les províncies i l'Arxiu Nacional a França.

El 2006 hi va haver, també, un esdeveniment important: la creació del Centre Nacional dels Arxius del Món de l'Esport, a l'Arxiu Nacional del Món del Treball de Roubaix, al nord de França.

El 2018, el Ministeri dels Esports desitjava donar una nova dinàmica a la política de sensibilització dels actors de l'esport en relació amb els arxius. Per exemple, va tenir lloc una jornada de l'estudiant, organitzada a l'Arxiu Nacional, amb ponències que tractaven de l'esport, per tal que els investigadors descobrissin nous fons per explorar.

A més, el 2018 es va crear una guia temàtica d'investigació sobre els arxius de l'esport a FranceArchives (<https://francearchives.fr/fr/article/82857280>). Aquest portal va rebre el suport del Servei Interministerial d'Arxius de França, compta amb 65 participants (l'Arxiu Nacional, arxius comunals, arxius de províncies, etc.), i dona accés a 47.000 instruments de descripció i documents digitalitzats. La meta d'aquesta guia és la difusió d'arxius de l'esport del segle XIX fins avui, mitjançant l'accés a instruments descriptius i documents digitalitzats. Permet conèixer la política de recollida, conservació, digitalització i difusió dels arxius de l'esport a França, a l'Arxiu Nacional, al Ministeri de l'Esport, als arxius comunals i als de les províncies.

L'actualització de la guia és freqüent i necessària a causa del dinamisme de les institucions que conserven arxius. A més, proposa una bibliografia i altres recursos, com l'accés a la premsa esportiva digitalitzada en el lloc web Gallica, creat per la Biblioteca Nacional de França, i als arxius audiovisuals de l'Institut Nacional de l'Audiovisual (INA). Els temes de la guia són: els arxius de les polítiques públiques de l'esport (estat i col·lectivitats territorials), els arxius de les associacions i federacions esportives, els arxius dels esportistes i dels entrenadors, els arxius dels equipaments esportius, la premsa esportiva, els arxius dels Jocs Olímpics i Jocs Paralímpics, les exposicions, publicacions d'arxius i commemoracions de l'esport i, per a aprofundir-hi, una bibliografia i una webgrafia. Cal posar en relleu una característica de l'esport a França: la gran importància de les polítiques d'estat en aquest assumpte.

Alguns exemples de treball sobre els arxius de l'esport

Arxius del moviment esportiu a l'Arxiu Nacional del Món del Treball a Roubaix

Aquest arxiu té la missió de recollir, conservar i difondre els arxius de la vida econòmica i professional. Gràcies al Centre Nacional dels Arxius del Món de l'Esport, és possible consultar a Internet l'instrument de descripció dels arxius de l'esport. A més, cal posar en relleu la difusió d'arxius de l'esport en el lloc web de l'Arxiu Nacional del Món del Treball. El 2018 va ser l'any de l'esport. Durant aquell any, els arxivers van explorar cada mes un document i un tema, com ara l'esport obrer i l'olimpisme. En el marc del seu projecte científic, cultural i educatiu (PSCE), l'Arxiu Nacional del Món del Treball actualment tracta el tema de les relacions entre l'esport i el món de les empreses.

Arxiu Municipal de Saint-Étienne

L'Arxiu Municipal de Saint-Étienne conserva fons d'arxius del futbol. L'ASSE (Association Sportive de Saint-Étienne) va ser fundada per l'empresa de supermercats Casino el 1933. Es pot consultar una exposició virtual sobre aquest tema al lloc web de l'arxiu.

Arxiu Departamental de l'Isère

L'Arxiu Departamental de l'Isère va organitzar tallers pedagògics sobre el tema dels Jocs Olímpics. Els de 1968 van tenir lloc a Grenoble, al mateix departament.

Arxiu Departamental de Loiret

El 2019, l'Arxiu Departamental de Loiret va publicar una guia de fonts sobre l'esport a Loiret, la qual consta de descripcions d'arxius privats i públics.

Arxiu Departamental de l'Oise

El 2019, l'Arxiu Departamental de l'Oise va presentar una exposició titulada «Esports: una història de l'Oise». Aquesta exposició tractava, concretament, de la història dels arquers, una tradició que encara és viva, i dels jocs i esports de la regió de Picardie. Cal notar que aquesta província es troba molt a prop de París i podria acollir esportistes en el marc dels Jocs Olímpics del 2024.

Conclusió

En aquest context de preparació dels Jocs Olímpics del 2024 sorgiran nous projectes i polítiques. Podria ser útil, en aquest sentit, una difusió més important d'arxius de l'esport a FranceArchives, a través de noves recollides d'arxius privats, la digitalització de nous documents, una indexació més bona dels documents relacionats amb el tema de l'esport i la participació de nous arxius. A més, FranceArchives participa en el portal europeu dels arxius APEX (<https://www.archivesportaleurope.net/fr/home>). En aquest marc, es podrien fomentar accions de difusió dels arxius i dels Jocs Olímpics.

Cal posar de manifest que durant el període 2019-2020 té lloc la convocatòria del Ministeri de Cultura per a la digitalització de fons patrimonials de l'esport. Aquesta convocatòria està fomentada per la Biblioteca Nacional de França, el Museu Nacional de l'Esport de Niça i la Universitat París Sud. A més, des del 2006, la Biblioteca Nacional de França està a càrrec del dipòsit legal dels llocs web francesos i, per tant, dels llocs web francesos que tracten de l'esport (llocs de les federacions esportives, d'esportistes i llocs en relació amb cada edició dels Jocs Olímpics i els Jocs Paralímpics: <https://www.bnf.fr/fr/archives-de-linternet>). La Biblioteca Nacional d'Espanya fa el mateix paper.